

กลวิธีสหกรณ์ที่จัดจ้างผู้สอบบัญชีเอกชน กรณีศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แม่ฮ่องสอน

ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2536 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กระจายงานสอบบัญชีสหกรณ์ให้ผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตรวจสอบบัญชี โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทำหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ของผู้สอบบัญชีภาคเอกชน และส่งเสริมพัฒนาให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปและระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ รวมทั้งกำกับดูแลติดตามด้านการเงิน การบัญชีของสหกรณ์ ตลอดจนเข้าร่วมประชุมใหญ่ ประชุมคณะกรรมการดำเนินการตามความจำเป็น เนื่องจากนโยบายรัฐที่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของภาครัฐมากขึ้น ซึ่งจะอำนวยความสะดวกต่อประชาชนได้อย่างทั่วถึง และเพื่อแบ่งเบาภาระผู้สอบบัญชีภาครัฐซึ่งต้องตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรขนาดเล็กที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น

ปัจจุบันกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดเกณฑ์การมอบหมายสหกรณ์นอกภาคเกษตร เพื่อให้ผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตรวจสอบบัญชี คือ สหกรณ์นอกภาคเกษตรที่มีทุนของสหกรณ์ตั้งแต่ 35 ล้านบาทขึ้นไป สามารถจัดทำงบการเงินได้ภายใน 30 วันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี และมีผลการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในอยู่ในระดับดีขึ้นไป นอกจากนี้ สำหรับสหกรณ์ที่มีทุนของสหกรณ์เป็นไปตามเกณฑ์การจัดจ้างผู้สอบบัญชีเอกชนให้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ดำเนินการเสริมสร้างความเข้าใจเป็นการล่วงหน้าด้วย เพื่อให้สหกรณ์มีความพร้อมเมื่อถึงเกณฑ์การมอบหมายสหกรณ์ให้ผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตรวจสอบบัญชีตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดทำคู่มือระบบบริหารงานสอบบัญชีสหกรณ์โดยภาคเอกชนเมื่อปี 2554 และในปี 2561 ได้จัดทำแนวทางในการตรวจสอบมาตรฐานการสอบบัญชีสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์มีการจัดทำบัญชีเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด รวมทั้งให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดีและเพื่อให้การปฏิบัติการตรวจสอบบัญชี เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ประกอบกับในสถานการณ์ปัจจุบันเริ่มมีข่าวสหกรณ์ที่จัดจ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชนมีปัญหาการทุจริต การดำเนินงานนอกกรอบไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ และการปฏิบัติไม่เป็นไปตามกฎหมายระเบียบและคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์

บทความนี้ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แม่ฮ่องสอนขอเสนอกรณีศึกษา สหกรณ์ที่จัดจ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชน *สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด* ซึ่งเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ เป็นสหกรณ์ที่มีประเด็นสมาชิกยื่นหนังสือร้องเรียนให้คณะกรรมการและผู้จัดการหยุดปฏิบัติงานชั่วคราว เนื่องจากสหกรณ์ดำเนินงานมีผลกำไรลดลงทำให้สมาชิกได้รับเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนลดลงจากปีก่อนเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากสหกรณ์ต้องรับภาระการตั้งค่าเพื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญของ *สหกรณ์การเกษตร B จำกัด* ที่ *สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด* นำเงินไปฝากไว้ แต่สหกรณ์ผู้รับฝากไม่สามารถจ่ายเงินฝากได้ เนื่องจากประสบภาวะขาดทุนสะสมและมีส่วนขาดแห่งทุนเป็นจำนวนมาก

กรณีศึกษา

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แม่ฮ่องสอน ได้วางแผนวิเคราะห์ความเสี่ยง**สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** ในเดือนธันวาคม 2561 และเข้าตรวจสอบมาตรฐานการบัญชีของ**สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2562 พบว่า สหกรณ์ปฏิบัติไม่เป็นไปตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง ระเบียบปฏิบัติทางบัญชี กรณีสหกรณ์นำเงินไปลงทุนในสหกรณ์อื่น (ตามหนังสือ ที่ กษ 0404/ว.53 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2561) โดย ณ วันสิ้นงวด 31 ธันวาคม 2561 สหกรณ์มีเงินฝาก**สหกรณ์การเกษตร B จำกัด** จำนวน 44 ล้านบาท ซึ่งสหกรณ์ไม่ได้ตั้งค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญไว้ เนื่องจาก**สหกรณ์การเกษตร B จำกัด** ประสบผลขาดทุนสะสมเป็นจำนวนมาก และมีส่วนขาดแห่งทุน จนทำให้**สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** ไม่สามารถถอนคืนเงินฝากได้

จากการตรวจสอบพบว่าเมื่อปี 2550 **สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** นำเงินไปฝาก**สหกรณ์การเกษตร B จำกัด** จำนวน 20 ล้านบาท ต่อมาเมื่อปี 2554 **สหกรณ์การเกษตร B จำกัด** เกิดปัญหาการทุจริตภายในสหกรณ์ ส่งผลให้สภาพคล่องลดลงเรื่อยๆ จึงไม่สามารถจ่ายเงินฝากให้แก่**สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** ได้ และมีการคำนวณดอกเบี้ยทบต้นให้ทุกเดือน ก่อนสิ้นปีบัญชี 30 พฤศจิกายน 2561 **สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** ได้นำเงินไปฝากไว้**สหกรณ์การเกษตร C จำกัด** แล้วให้**สหกรณ์การเกษตร C จำกัด** นำเงินไปฝากกับ**สหกรณ์การเกษตร B จำกัด** เพื่อให้**สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** ถอนเงินฝากได้ทั้งจำนวนจึงทำให้ ณ วันสิ้นปีบัญชีของ**สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** ไม่มีเงินฝากคงเหลือ จึงไม่มีการตั้งค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญ**สหกรณ์การเกษตร B จำกัด** หลังวันสิ้นปี**สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** ได้นำเงินกลับไปฝากไว้กับ**สหกรณ์การเกษตร B จำกัด** เพื่อให้จ่ายเงินรับฝากให้แก่**สหกรณ์การเกษตร C จำกัด** ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาหลบหลีกการไม่ตั้งค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญ**สหกรณ์การเกษตร B จำกัด**

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แม่ฮ่องสอนจึงได้ทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตจากการที่สหกรณ์ไม่ได้ตั้งค่าเผื่อหนี้เงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญ**สหกรณ์การเกษตร B จำกัด** และนำข้อสังเกตดังกล่าวแจ้งต่อที่ประชุมคณะกรรมการรับทราบ ต่อมาเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2562 **สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** ได้ทำหนังสือหรือการตั้งค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญไปยังกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เพื่อขอผ่อนผันการตั้งค่าเผื่อดังกล่าวโดยขอทยอยตั้งเป็นระยะเวลา 10 ปี กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ตอบข้อหารือโดยให้สหกรณ์ปฏิบัติให้เป็นไปตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่องวิธีการปฏิบัติทางบัญชีกรณีสหกรณ์นำเงินไปลงทุนในสหกรณ์อื่น (ตามหนังสือที่ กษ 0404/ว 53 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2561) ทำให้ ณ วันสิ้นปี 30 พฤศจิกายน 2562 **สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** ต้องตั้งค่าเผื่อเงินฝาก**สหกรณ์การเกษตร B จำกัด** เพิ่มจำนวน ทำให้กำไรสุทธิลดลง ส่งผลกระทบให้อัตราเงินปันผลจากปี 2561 สมาชิกได้รับในอัตราร้อยละ 5.75 เหลือเพียงร้อยละ 4 และเงินเฉลี่ยคืนจากอัตราร้อยละ 12 ลดเหลือ ร้อยละ 8 แต่**สหกรณ์ออมทรัพย์ A จำกัด** ต้องการจ่ายเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนในอัตราเท่ากับปีก่อน **จึงขอตั้งประมาณการรายจ่ายเป็นค่าครองชีพ** สำหรับสมาชิกที่มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ในจำนวนที่ใกล้เคียงกับการตั้งค่าเผื่อเงินฝาก**สหกรณ์การเกษตร B จำกัด** เพื่อให้สมาชิกอนุมัติในที่ประชุมใหญ่ เพื่อนำเงินไปชดเชยอัตราเงินปันผลเงินเฉลี่ยคืนที่ลดลง

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แม่ฮ่องสอนได้เข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปี จึงได้ชี้แจงให้สมาชิกรับทราบว่า รายจ่ายดังกล่าวเหมือนการจ่ายเป็นเงินปันผลเฉลี่ยคืนล่วงหน้า ซึ่งสหกรณ์ไม่สามารถกระทำได้ หากสมาชิกอนุมัติรายจ่ายดังกล่าวและรับเงินปันผลเฉลี่ยคืนไปแล้ว จะต้องจ่ายเงินส่วนต่างคืนให้แก่สหกรณ์ และได้ยกตัวอย่างกรณีศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ที่ปฏิบัติเช่นเดียวกัน และนายทะเบียนสหกรณ์สั่งให้สหกรณ์ดังกล่าวเรียกคืนเงินจากสมาชิกทั้งจำนวนจึงไม่มีสมาชิกรายใดยกมืออนุมัติรายจ่ายดังกล่าว และเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2563 มีผู้แทนสมาชิกสหกรณ์และเครือข่ายบ้านกาญจนาภิเษกยื่นหนังสือให้คณะกรรมการสหกรณ์ ทบทวนแก้ไขหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนใหม่ ต่อมาเมื่อมีผู้แทนสมาชิกได้ทำหนังสือร้องเรียนศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน สั่งการให้ผู้จัดการและคณะกรรมการหยุดปฏิบัติงานและแต่งตั้งคณะกรรมการรักษาการเพื่อตรวจสอบหาผู้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้สั่งการให้สหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอนเข้าไปตรวจสอบหาข้อเท็จจริงต่อไป

กรณีศึกษา ดังกล่าวเป็นการนำเสนอขั้นตอน วิธีการในการตรวจสอบมาตรฐานการบัญชีสหกรณ์ ณ ที่ทำการสหกรณ์ (On-site Supervision) และกลวิธีที่สหกรณ์นำมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงในการไม่ปฏิบัติตามระเบียบและคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ ดังนั้น ถึงแม้บทบาทภารกิจของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จะเปลี่ยนจากการเข้าตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์นอกภาคเกษตร มาทำหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ของผู้สอบบัญชีภาคเอกชน และส่งเสริมพัฒนาให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปและระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ก็ตาม ผู้สอบบัญชียังคงต้องให้ความสำคัญในการเข้าตรวจสอบมาตรฐานการบัญชีสหกรณ์ เพื่อช่วยป้องปรามและลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ได้

ตามแนวปฏิบัติการตรวจสอบมาตรฐานการบัญชีสหกรณ์ กำหนดให้เข้าตรวจสอบฯ สหกรณ์ที่จัดจ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ที่มีสินทรัพย์ตั้งแต่ 5,000 ล้านบาทขึ้นไป ตรวจสอบทุกสหกรณ์ หากสินทรัพย์ต่ำกว่าให้พิจารณาเข้าตรวจสอบเฉพาะสหกรณ์ที่มีความเสี่ยงด้านเงินทุนหรือมีข้อสังเกต ซึ่งเห็นว่าควรเข้าตรวจสอบสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินงานตั้งแต่ 3,000 ล้านบาทขึ้นไปจะทำการครอบคลุมสหกรณ์ที่มีทุนขนาดกลางขึ้นไป

มกราคม 2564

อ่านบทความทั้งหมดได้ที่เว็บไซต์กลุ่มวิจัยและพัฒนา
https://research.cad.go.th/more_news.php?cid=8&filename=index

* บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นของผู้เขียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความคิดเห็นของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์